

Geschiedenis van de stadspomp te Buren

Nieuwe pomp

Al in 1714 was de houten pomp op de Markt zo slecht, dat hij weer geheel nieuw opgebouwd werd door de Burenaar Reynier Moens, samen met de meester pompmaker Herman Hendrixx van Meer. Veel heeft het niet mogen baten, want twaalf jaar later, in 1731, vergaderde de drost van het Graafschap Buren met de magistraat van de stad over verbetering van de pomp op de Markt. Uit het genotuleerde blijkt, dat een der motieven tot het bijeenkomen was, het verkrijgen van een betere watervoorziening in verband met brandpreventie. Een zaak van levensbelang voor een stad als Buren, met zijn toen nog vele met riet bedekte daken en de vele aanwezige hooibergen. Er werd aan gedacht in de pomp een koperen vergaarbak te bouwen van vijf of zes voet hoog, zodat dan ook eenvoudiger de aanjager of 'linnensak' van de brandspuit, snel gevuld zou kunnen worden. Ten einde dit te verwezenlijken werd besloten tot de bouw van een nieuwe pomp.

Stadsrekeningen

Uit de stadsrekening van het jaar 1731 blijkt, dat de werkzaamheden al in volle gang waren. Zo kreeg Jan Verkerk, steenhouwer te Utrecht, zijn loon uitbetaald voor het hakken van stenen voor de nieuwe pomp en Hendrik van Maurik kreeg een vergoeding voor het in de kost nemen van de knecht van de steenhouwer. Het volgend jaar kreeg Cornelis Bos, meester smid te Tricht we *f* 54,- en 5 stuivers betaald voor geleverd ijzerwerk. Gerrit van den Heuvel uit Tiel ontving vijf gulden voor het aftekenen en schilderen van de letters van de stadspomp. En in februari ontving Jan Brouwer, meester pompmaker te Tiel *f* 34,- voor de vervaardiging van een 'koopere panne' en 'koopere knoppen'. Antoni van Beusekom leverde spijkers en de schilder E. van Heumen ontving *f* 9,- voor het stroblauw verven van de loden kap op de pomp en het vergulden van het 'vaasje' en de letters. De vrachtrijder Gerrit Hoen kreeg voor zeven maal heen en weer rijden naar Tiel en naar Tricht (een rit naar Tiel was tien stuivers, naar Tricht acht stuivers), *f* 4,- en 6 stuivers. Tijdens de werkzaamheden stond er een hekwerk om het werkterrein. Op een bepaald moment was het blijkbaar zelfs nodig nachtbewaking te hebben, want Jan van Asien krijgt daarvoor 6 stuivers betaald. Wanneer was de pomp nu klaar? Dat blijkt uit de kwitantie van herbergierster Hendrika de Leeuw.

Want op kosten van de stad werden op 1 en 3 september 1732 de timmerlieden en metselaars bij haar op bier en wijn onthaald, ter gelegenheid van het gereedkomen en keuren der stadspomp.

Belangrijke vondst

In feite weten we nu nog steeds niet, wie de pomp gebouwd heeft, want daarvoor is het bestek nodig en dit wordt niet vermeld in de archiefinventaris. Maar... als bijlage van de stadsrekening van 1732 was het wél bewaard gebleven! Op de omslag staat de volgende tekst: 'Bestecq van de pomp op de Markt met de aftekening van dien. 1732'. Helaas is de vermelde originele bouwtekening verwijderd en evenmin wordt de ontwerper van de pomp genoemd. Uit een marginale aantekening op het bestek blijkt nu, dat de magistraat het metsel- en timmerwerk in een vergadering op 22 maart 1732 goedkeurde, waarna zeven dagen later tot aanbesteding werd overgegaan. Rijk van Offeren nam toen voor *f* 30,- het metselwerk aan. De vrijkomende steen bij het afbreken van de oude pomp moest schoongebikt en elders opgeslagen worden. Het plaveisel moest weer worden hersteld. Alle materialen werden door de besteders zelf geleverd, behalve 'drinkbier ofte cost ook niet stijger gereetschap'. Verder blijkt uit het bestek, dat de onderzijde, voor aan de pomp, een natuurstenen bekleding van 'blauw harduyn' steen kreeg en de zijanten opgemetseld moesten worden van 'de beste gebakke klinkers'. In het bovendeel moesten twee 'blauwe steenen', ingemetseld aan de voorkant. waarbij de zijanten in dezelfde vorm gemetseld moesten worden en de pilasters op de hoeken van 'de beste graauwe klinkers'. De pilasters en muurvlakken moesten worden ingemetseld met gesneden voegen en stootvoegen 'recht op ende neer'. Tevens bleek, dat het de bedoeling was de pomp tegen het traptorentje van de kerk aan te bouwen. Maar bij de besteding kwam men daarop terug en werd het een pomp 'in vierkant in sijn eigen muer besloten'. Het dak en 'de appel' daarop, zouden bekleed worden met lood en daarna worden beschilderd. De Tielse pompmaker Jan Brouwer

moest de oude staande stukken van de pomp afbranden en nieuw daaraan solderen. Tevens zou hij daarop twee nieuwe harten en zuigers moeten maken. De houten vergaarbak bij de buitenkraan moest met lood van binnen bekleed worden en de buitenkranen daaraan vastgesoldeerd. Hiermee zijn de hoofdzaken uit het bestek wel aangegeven. Dit alles is nu 275 jaar geleden gebeurd en tot enkele tientallen jaren geleden gaven de pompen nog water. Natuurlijk zal er in die periode wel eens gesleuteld zijn aan de stadspomp, tenslotte is alles aan slijtage onderhevig. Maar het pleit voor de initiatiefnemers van toen, dat er een stenen pomp werd geplaatst. Want een gehele vervanging is daarna nooit meer nodig geweest!

Brandpomp

En de brandbestrijdende functie? Die heeft het even lang volgehouden, waarbij de Latijnse tekst boven de kranen al die jaren tot op de dag van heden herinnert aan de hoofdreden tot vernieuwing in 1732:

CRASSANTE
FLAMMA
CIVIBUS
SOLATIO
MDCCXXXII

Vrij vertaald betekent dit:

'WANNEER DE VLAMMEN WOEDEN, BEN IK DE BURGERS TOT TROOST'.

Wellicht is het zinvol deze vertaling en het stichtingsjaar op een bordje aan of bij de pomp te laten vermelden, in verband met de vele vragen over de betekenis van de Latijnse tekst en het bouwjaar.

W. Veerman